

Taula rodona: ***Fer o no fer recerca en català***

1. RECERCA, COMUNICACIÓ I LLENGUA

1.1. *Premissa inicial*

Cal fer recerca i cal comunicar-la. Sens dubte. Hi ha un acord general en això i és responsabilitat dels investigadors de fer-ho, però ens cal el més important de tot: que es faci recerca de gran qualitat. Recerca d'excel·lència, recerca de frontera, recerca d'alta qualitat, que ens permeti jugar a la Champions, és a dir, que com a país ens situem en un lloc capdavanter dins del panorama internacional. I aquesta recerca, si ha de tenir aquestes característiques, ha de tenir impacte en tota la comunitat acadèmica de l'àrea. Aleshores, si volem una recerca que tingui repercussió en tota la comunitat científica, ho hem de fer de manera que pugui arribar a tot arreu i, per tant, ha de ser difosa i coneguda en tots els aspectes rellevants que tingui aquesta recerca. Què vol dir, això? Vol dir que aquesta recerca tindrà impacte si, més enllà de la nostra dedicació i entusiasme, som capaços d'arribar a tot arreu i, especialment, allà d'on altres acadèmics pouaran el coneixement. I això ho hem de planificar de manera independent de la llengua que fem servir. Si hi ha qualitat, ha de ser accessible per al màxim nombre d'acadèmics, de manera independent al fet que vulguem fer-ne una difusió per altres canals per tal d'accedir a altres comunitats de lectors: explicar-ho en revistes de difusió local o en diaris, que poden tenir una repercussió important dins amplis àmbits de població, però que no tenen una difusió àmplia ni seran coneguts en altres països. Encarregar-se d'aquesta segona part pot ser necessària, però no suficient, per a una recerca de qualitat que volem que tingui impacte, que sigui internacional i global.

Quan es tracta de fer recerca en àrees o llocs concrets, això no hauria de ser excusa per a no fer publicacions d'alt impacte. És el cas d'estudis sobre temes restringits geogràficament (geologia, botànica, ecologia...) o culturalment (llengua, dret, història...). El que hem de tenir present és que ser local i ser internacional són totalment compatibles, tot i que no sempre en el mateix registre, en el mateix format i en la mateixa forma. Què vol dir? Que és fantàstic que hi hagi una monografia sobre la poesia de Jacint Verdaguer o sobre la manera com s'ha de traduir Shakespeare, o sobre la flora del Montseny, o sobre el dret successori català. És fantàstic! Ara bé, si aquesta recerca realment ha de ser una recerca d'impacte, el que voldrem també és que hi hagi una publicació a les revistes internacionals de l'àrea que són referents per als acadèmics de tot el món. Per tant, el que caldria és que tots estiguéssim preparats per a fer la primera publicació, que pot tenir un determinat format i una difusió reduïda geogràficament, però que llavors, si realment el treball representa un avenç important del coneixement, hem de buscar i tenir difusió. I per a tenir-ne caldrà que ho publiquem en el lloc, en la forma i en la llengua en què es publiquen les coses que tenen impacte. Cal, doncs, per a aquest registre, entendre la dinàmica i sociologia de les publicacions amb alt impacte. Podria passar que algú vulgués que la seva revista d'un departament universitari fos la revista de referència internacional en una àrea determinada; això podria estar molt bé, però no és senzill. Cal començar a treballar de tal manera que totes les universitats que tinguin les persones millors en aquella àrea ho prenguin com a referent. I, si s'aconsegueix, serà fantàstic i serà un referent. Però si no, no ens hem de queixar que aquesta revista no està indexada, que té un impacte baix... Simplement vol dir que publicar en aquesta revista del departament és fer un tipus de difusió que no té impacte internacional: la seva influència queda restringida.

Per tant, veiem que tenim dos camins no excloents d'explicar la recerca i que els hem de mantenir tots dos. És molt important que com a país no ens torni a passar el que ha passat moltes vegades en àrees d'àmbit local: ve un investigador de fora (moltes vegades del món anglosaxó), es llegeix les monografies i els articles locals (en català, en castellà) sobre la seva àrea i publica un article en una revista internacional que passa a ser l'única referència en el món acadèmic internacional. I és el treball més conegut i reconegut finalment, fins i tot en el nostre propi món local, com si els que han fet la recerca de base no existissin. Això ha passat en moltes àrees i segurament l'arqueologia en sigui un exemple paradigmàtic, que per sort està deixant de ser-ho: els nostres arqueòlegs ja saben que, a més de la monografia sobre un jaciment, cal la publicació en una revista internacional d'impacte. Calen totes dues coses. I no ens podem estar de la segona: hem d'intentar, hem d'ajudar, hem d'aconseguir que la recerca d'alta qualitat també sigui feta aquí, al país, pels nostres investigadors. Recerca en registre internacional d'impacte.

1.2. Què vol dir «fer recerca en català»?

Segurament la pregunta pot tenir moltes interpretacions. Es refereix a la llengua de l'investigador o a la de discussió del grup de recerca? Es refereix a recerca sobre la llengua catalana? Es refereix a la llengua en què s'escriu una recerca qual-sevol? Hem de distingir la llengua d'ús de la llengua de comunicació, i, en aquest segon cas, separar els dos canals de distribució: local i d'impacte internacional. Ens agradi o no, actualment la llengua d'àmbit internacional és l'anglès, que fa de *lingua franca* en el món acadèmic. No hi ha dubtes en cap àrea. Realment sobta veure el *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica*, d'Isaac Newton i de fa uns tres-cents anys, escrit en llatí: era, encara, la llengua d'impacte en ciència. Si ho fes ara, faria servir la seva llengua materna, l'anglès.

Llavors a la pregunta «té sentit fer recerca en català?», si el que vol dir és si té sentit publicar en català, la resposta és clara: sí, té sentit, però no n'hi ha prou si la recerca aspira a ser d'impacte internacional; cal llavors una segona part més ambiciosa i difícil amb aquest nou registre. No és tan sols publicar en anglès, no; és publicar amb impacte. Aquest registre —compte!— no és només que la revista tingui un resum en anglès o, fins i tot, que sigui tota en anglès, o que es digui que la revista ja és molt bona perquè té revisors externs. No n'hi ha prou. Vivim en una societat complexa i el món acadèmic ho és encara més: les diferents revistes tenen, ens agradi o no, valoracions diferents. Si nosaltres el que volem és publicar en les revistes d'alta valoració, tenim dues solucions: o fer que la revista propera es valori molt o publicar en la revista que ja està ben valorada. Qualsevol de les dues opcions és igualment viable. Una és molt més fàcil: publicar a la revista que ja està ben valorada. Però, desenganyem-nos, no és senzill per a molts acadèmics aconseguir el registre que demanen les revistes d'alt impacte i no només per la llengua que utilitzen. Cal treballar molt per a aconseguir un nivell que resulti acceptable i no s'hi val la queixa o denunciar un greuge cultural. Cal fer recerca d'alta qualitat i aprendre a emprar el registre de l'alta comunicació de la recerca.

Quines dificultats troba l'especialista quan intenta fer recerca en català? Sens dubte, cap d'especial pel fet en si; ho pot tenir per al seu reconeixement acadèmic si es demana una visió internacional i competitiva. Hi ha lingüistes i filòlegs que treballen molt perquè puguem expressar-nos molt bé terminològicament en català i molts col·laborem en aquesta tasca, com en la magnífica feina del TERMCAT. I amb això tenim textos extraordinaris de moltes societats que publiquen els seus treballs en monografies o reculls. N'hi ha moltes, però cal destacar una autèntica joia, que és la revista *Mètode*, publicada per la Universitat de València, una autèntica meravella, que moltes de les llengües molt més majoritàries que el català no tenen ni somien de tenir mai.

Podem preguntar-nos quins avantatges i inconvenients té publicar articles directament en anglès. Fixem-nos que la idea bàsica és que, si nosaltres estem parlant d'una recerca de frontera, d'una recerca d'excel·lència, segurament hauríem de publicar en un registre determinat que impliqui publicar en anglès. Voldrà dir que no podem fer un treball extens, sinó molt limitat i amb forts constreyniments de forma i amb un registre concret, imposat. El problema del registre no és un problema de l'anglès, sinó d'acceptar un registre formal per a explicar una recerca que importi al conjunt de la comunitat acadèmica. No és només traduir: és fer ciència d'impacte que tan sols un nombre reduït d'investigadors es poden permetre; sens dubte és difícil entrar en aquests cercles que són els que dominen les diferents àrees d'investigació. Però ho hem d'intentar, individualment i col·lectivament.

1.3. Fer recerca en català: l'impacte en la llengua

La pregunta que ens formulem tot seguit és què significa per a la llengua? Què passa si no es fa recerca en una llengua? Quins efectes té en la terminologia? Té implicacions socials? Fixem-nos que segurament el concepte de «fer recerca en català» no té sentit. Caldria dir «comunicar recerca en català» o bé fer «recerca sobre la llengua catalana», que es pot comunicar en català o en qualsevol altra llengua.

I per a comunicar hem d'emprar el registre adequat al contingut de la recerca, no perquè no es pugui fer altrament, sinó per a aconseguir les fites de la comunicació. Segurament no té gaire sentit publicar l'últim treball de física de partícules o de genòmica en català, perquè, realment, si aquest article només el llegiran un centenar de persones en tot el món, i en català potser només el llegirien cinc, segurament no val la pena ni l'esforç ni buscar una revista per a publicar-ho. Tenim una llengua madura amb la qual ho podem expressar tot, però que no és la llengua franca de comunicació global de la recerca. Depenent del que diem hem de buscar el registre concret i això passa per fer servir un registre internacional per a la recerca de frontera que hem de voler comunicar si la recerca que fem ho és, de frontera. Tenim una llengua en què en terminologia estem molt bé: a banda del treball del TERMCAT, treballs de multitud d'altres actors estan nodrint de manera fecunda les expressions en tots els àmbits acadèmics. Només un exemple de fa poc temps: a l'Institut d'Estudis Catalans vam tenir la primera viquimarató de bioinformàtica, un treball fantàstic, amb moltíssima gent que va passar-se el dia redactant termes sobre bioinformàtica per a la Viquipèdia. En el cas de feines fetes, molts diccionaris o vocabularis, com el *Diccionari de medicina* o el *Diccionari de biologia*, són obres magnífiques.

Per tant, la idea és molt senzilla: se'n fa prou, de recerca en català? Millor dit: es publica prou recerca en català? Per a contestar ara ja tenim clar que no s'ha de publicar tota la recerca en català, sinó aquella que tindrà cabuda i repercussió dins l'àmbit reduït dels parlants en català. Es publica una part de la recerca, però, el que és més important, és que hauríem d'intentar —i aquest sí que és un punt important— que socialment la difusió de la recerca que té per objectiu els parlants de català la poguéssim ampliar i que hi hagués una difusió el més àmplia possible i del nivell més alt possible dins el nostre àmbit local. Hi ha revistes que, en determinades àrees, publiquen recerca en català i ens hem d'esforçar perquè siguin bones, que tinguin una qualitat acceptable i una bona difusió. Però no les confonguem amb les que tenen un abast global.

Comunicar recerca dins l'àmbit català i en català requereix, també, els nostres esforços. Fixem-nos en les revistes científiques actuals: la revista *Mètode*, feta a València, representa una gran fita de la comunicació de ciència en català tot i que segurament és l'única en la nostra llengua. I en els diaris no hi ha ni apartats de recerca o de comunicació científica ni cap tipus de suplement amb aquest propòsit. Però fixem-nos que no és un problema del català; no és un problema terminològic o lingüístic. És un problema de país, de si volem tenir i sostenir una revista científica en català tenint en compte quines publicacions en català tenen cabuda dintre del context de país, de societat, de coneixement. I hem de lluitar perquè aquest horitzó s'ampliï, millori i es consolidi. Molta feina a fer, i més si considerem que, amb un alt nivell de recerca, no farem el nostre currículum. Per això ens caldrà també treballar el registre internacional i d'impacte en el món acadèmic global.

1.4. *Reflexió final*

Com a reflexió final, voldria insistir que cal fer bona recerca i publicar-la en l'àmbit global per a tenir impacte internacional. Inicialment, podem fer monografies, podem fer descripcions; hem de fer divulgació, hem de fer comunicació... Tot això ho podem de fer en català. Tenim, doncs, dues vies que hem de seguir i vigilar bé que siguin conreades totes dues el màxim nivell possible. Dues vies amb objectius diferents i complementaris. Dues vies amb un registre diferent. El registre que ens demana la publicació d'impacte pot suposar (ho fa normalment) un canvi de llengua, però implica molts altres canvis que hem de tenir molt presents. Per tant, la meua proposta és molt senzilla: hem de viure la coexistència dels diferents registres de la llengua en la comunicació de la recerca amb una pau i una tranquil·litat totals. Hem de treballar perquè tots els acadèmics puguem fer i fem part d'aquesta feina en català i la fem ben feta. Però preocupem-nos també que tots i cada un de nosaltres fem una recerca d'alta qualitat i la publiquem amb alt

impacte perquè és la nostra primera obligació com a treballadors del coneixement. És més feina que fer-ho en una sola llengua, sens dubte, però no tenim alternativa.

JAUME BERTRANPETIT

Catedràtic de biologia (Universitat Pompeu Fabra)

Director de la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA)

2. PESSIMISME O REALISME?

En un article recent sobre metrologia —disciplina molt important per a les ciències biomèdiques— uns autors proposen que una de les propietats dels sistemes de mesura es digui, en anglès, *exactness*. Com traduiríem això al català? La nostra reacció probablement seria traduir-ho per *exactitud*. Hi ha algun inconvenient? Doncs sí, i gros. En metrologia, el terme català *exactitud* és el que correspon al terme anglès *accuracy*, que correspon a un concepte diferent que el que designa *exactness*.

El problema plantejat en el paràgraf anterior no ens el trobem mai a la inversa, per la senzilla raó que a Catalunya no es fa recerca en ciències experimentals en català.

En l'àmbit de les ciències biomèdiques —i més específicament en l'àmbit de les ciències de laboratori clínic, dedicades fonamentalment al diagnòstic *in vitro*— a Catalunya no es comunica cap recerca original d'excel·lència que no sigui en llengua anglesa. Si topem amb un treball de recerca original escrit en català (o en espanyol) en una revista local és, molt probablement, pel fet que cap revista internacional —escrita en anglès— l'ha volgut publicar, en general per raons ben fonamentades (si no és que es tracta d'una traducció autoritzada, és clar).

La causa, que no és particular de les ciències biomèdiques, és senzilla: per a rebre finançament per a un projecte de recerca cal que aquest projecte pertanyi a un equip que publiqui en revistes internacionals amb un factor d'impacte el més elevat possible; a més, les persones que es dediquen a la recerca han de publicar en aquest tipus de revistes per a progressar en la seva carrera professional. Tenint en compte que cap revista biomèdica escrita en català té adjudicat un factor d'impacte significativament superior a zero, pràcticament ningú que es dediqui a la recerca biomèdica publicarà els seus treballs originals en una revista escrita en català.

Dins de l'àmbit de les ciències biomèdiques, la llengua catalana s'utilitza per a la redacció de llibres dedicats a l'educació primària, l'educació secundària i, ocasionalment, l'educació universitària i la redacció de tesis doctorals. De vegades,

també s'utilitza per a la preparació d'articles de divulgació que serveixen de nexa entre qui fa recerca i la societat en general. En les poques revistes de ciències biomèdiques escrites en català existents, els articles són revisions, documents normatius (recomanacions, guies, protocols, etc.), articles d'opinió o similars, però no articles de recerca originals. Com ja he dit, els articles consistents en memòries de treballs originals s'intenten publicar en una revista escrita en anglès i amb un factor d'impacte el més elevat possible, encara que l'article vingui d'una tesi escrita en català o en espanyol. Per cert, en l'àmbit de les matemàtiques, la informàtica i les ciències experimentals, és creixent el nombre de tesis doctorals escrites en anglès.

Encara que podem caure en —el que jo crec que són— falsos triomfalismes, com passava a les Primeres Jornades Catalanes de Revistes Científiques, que van tenir lloc el 2007. Durant aquestes jornades es va afirmar que: «Gràcies a la iniciativa de la indústria editorial catalana, el nostre espai cultural es troba en un avantatge relatiu pel que fa a publicacions de prestigi [...]. Per exemple, de les trenta revistes publicades a l'Estat espanyol indexades per l'Institute for Scientific Information [...] més de la meitat són publicades a Catalunya [...]».

Cap d'aquestes publicacions, però, està escrita en català. Sí que és veritat que les revistes produïdes a Catalunya constitueixen un 0,4 %, aproximadament, de les revistes amb factor d'impacte significativament superior a zero, però, insisteixo, cap està escrita en català! Pot ser que sigui admissible un triomfalisme econòmic però no un èxit cultural?

La indústria que elabora medicaments o altres productes sanitaris, quan ha de redactar un prospecte o unes instruccions d'ús, ho fa en espanyol, pràcticament mai en català. Quan a aquesta indústria se li demana una ampliació de la informació científica, subministra informació en llengua anglesa.

Per tant, en general, fer recerca biomèdica en català és una aspiració que, ara per ara, és pràcticament impossible d'aconseguir. Això no està renyit amb el fet que en un laboratori de recerca s'utilitzi el català com a llengua de comunicació interna, això sí, plena de barbarismes, corresponents majoritàriament a neologismes anglesos utilitzats directament en anglès o calcats (aquí l'espanyol contamina poc).

Com a epíleg diré que em sembla que l'ús científic del català anirà, encara més, a la baixa i que l'auge de l'anglès en la recerca —i en la majoria d'activitats científiques— anirà creixent. El Govern pot intentar preservar o protegir certes àrees, com l'educació primària i secundària, però no pot fer res quan es tracta de recerca científica. De fet, quan el Govern català finança un projecte de recerca també potencia l'ús de l'anglès, ja que exigeix un currículum basat principalment en les publicacions internacionals en llengua anglesa. El progrés del català com a llengua de comunicació científica internacional només es podria donar si el català

passés a tenir el poder que la societat li ha concedit a la llengua anglesa sense haver-ho votat mai cap país. Una vegada més veiem que, en l'anomenat *món desenvolupat*, ens agradi o no, «els mercats manen» i el multilingüisme no els interessa en absolut.

L'única cosa que podem fer és dotar-nos dels recursos necessaris per a aconseguir una gran velocitat en la fixació de neologismes científics en català, fruit de bones i ràpides traduccions de l'anglès partint de la realitat. Em fa l'efecte que necessitem un observatori de neologismes científics en anglès que, pràcticament a la velocitat en què es produeixen, ens els faciliti en català.

El TERMCAT i els serveis lingüístics de les universitats no donen l'abast a causa dels escassos recursos de què disposen i, d'altra banda, hi ha pocs professionals (els «especialistes») interessats en la detecció i la traducció correcta (que no sempre és el calc) dels neologismes anglesos.

Permeteu-me que acabi fent un comentari «col·lateral» al tema que ens ocupa. El diumenge dia 12 d'abril de 2015, Albert Pla Nualart va escriure un article sobre els possibles canvis normatius de la llengua catalana encapçalat pel titular «Els *heavy* contra els *light*, una polèmica d'arrels decimonòniques». És molt probable que qualsevol de nosaltres somrigui amb certa indulgència en llegir-ho. Però haguéssim tingut la mateixa indulgència si el titular hagués dit «Els *duros* contra els *blandos*, una polèmica d'arrels decimonòniques»? Si cap a l'anglès no tenim la mateixa legítima intransigència que hem tingut i solem tenir envers l'espanyol, l'anglès, de mica en mica, envairà (o contaminarà notablement) la nostra llengua, especialment en l'àmbit científicotecnològic.

XAVIER FUENTES-ARDERIU

Associació Catalana de Ciències de Laboratori Clínic

3. ELS OBSTACLES AMB QUÈ ES TROBA EL CATALÀ EN L'ÀMBIT DE LA RECERCA

El 25 d'octubre de 1976, en una entrevista a la revista *Paris Match*, van preguntar al president del Govern espanyol, Adolfo Suárez, sobre si hi hauria ensenyament en basc o en català i va respondre: «La seva pregunta, perdoni que li digui, és una ximpleria. Trobi primer un professor que pugui ensenyar química nuclear en basc o en català. Siguem seriosos...». Aquella resposta va generar un gran rebuig. L'Institut d'Estudis Catalans, Òmnium Cultural, l'Assemblea de Catalunya, les universitats i molts docents el van titllar d'ignorant.

Llavors i avui, quasi quaranta anys després d'aquelles desafortunades declaracions, és evident que es pot impartir qualsevol disciplina científica en català i

tenim excel·lents professors universitaris que ho demostren cada dia. I, com és lògic, també es pot fer recerca en català, però malauradament, i aquest és el gran problema, no hi ha cap reconeixement oficial d'aquesta recerca. Si fas recerca en català, has de ser conscient que, amb comptadíssimes excepcions, no obtindràs cap reconeixement oficial i no t'aportarà cap benefici per aconseguir, posem per cas, finançament per a fer recerca, trams d'investigació o acreditacions per a optar a qualsevol plaça universitària (ni tan sols per les que et permeten iniciar la carrera docent).

Hi ha dos grans obstacles que frenen la presència del català —i també d'altres llengües (o de totes les llengües excepte l'anglès)— en revistes i altres publicacions especialitzades amb reconeixement institucional. El primer, que és extern, és l'actual sistema de valoració de la recerca i el segon, que és intern, és la hipocresia i la por d'alguns responsables de les polítiques universitàries i de les polítiques lingüístiques a Catalunya dels últims anys.

Comencem pel primer. L'actual sistema d'avaluació oficial de la recerca és injust i erroni i, entre molts altres efectes negatius, frena la presència del català en la recerca més qualificada. Es tracta d'un sistema que, en el millor dels casos, és el resultat de satisfer d'una manera simplista una necessitat de les institucions polítiques i, en el pitjor, un sistema fraudulent de mercadeig de l'anomenat *factor d'impacte* i de promoció de determinades revistes científiques. Se suposa que revistes com *Nature*, *Cell* o *Science*, per exemple, són publicacions de luxe, el paradigma de la qualitat científica, però un científic eminent com el doctor Randy W. Schekman, premi Nobel de Medicina l'any 2013, denunciava en un article (traduït per *El País* i publicat el 12 de desembre de 2013) que es tracta de revistes que «promocionen de manera agressiva les seves marques» i que publiquen de tot, sobretot articles que puguin tenir molta repercussió o que facin afirmacions atrevides, perquè la puntuació de les revistes es basa en les vegades que se citen els seus articles (mesura que el Nobel de Medicina considera «viciada» i «perjudicial per a la ciència»). El doctor Schekman conclou que les universitats i els seus responsables haurien de demanar als comitès avaluadors que no jutgin els articles pel lloc on s'han publicat o pel nom de la revista, sinó per la qualitat científica de l'article, i afirma que «la ciència s'ha d'alliberar de la tirania de les revistes de luxe» perquè d'aquesta manera les investigacions faran un millor servei a la ciència i a la societat. I jo afegiria als arguments del doctor Schekman que és absurd, com fan els actuals models d'avaluació de la recerca, que la llengua en la qual està escrita una investigació en condicioni la qualitat científica.

En l'àmbit de les ciències socials encara podem ser més contundents. Els estudis bibliomètrics sobre revistes indexades, generació de cites, etc., són molt imprecisos i deficients per a valorar la recerca i constantment ens trobem recerques excel·lents en publicacions que, segons els estàndards i registres internacio-

nals, s'haurien de menysprear. La pregunta és la mateixa: per què valorem la producció científica amb referents externs com el nom de la revista, la llengua de la publicació, les citacions..., i no basant-nos en el contingut de la recerca? Potser estem demanant quelcom que dona molta feina als avaluadors? No es pot trobar un sistema universal que sense arbitrarietats permeti valorar la qualitat i la importància d'una recerca basant-nos en els seus resultats i no en l'embolcall? Estem ajudant la recerca si, com passa per exemple en ciència política, deixem de valorar les investigacions que volen estudiar determinats estudis de cas, que opten per metodologies que no són les que volen les revistes principals, que es decanten per àmbits científics més teòrics que no interessin a aquestes revistes o que utilitzen una llengua que no sigui l'anglès? Per què aquells que fem recerca ens hem de sentir condicionats i encotillats pels criteris que avui s'utilitzen per a avaluar la recerca i que, en el cas que ens ocupa, també marginen la llengua catalana i totes les llengües que no siguin l'anglès? Avui, si volem utilitzar el català en la recerca ho hem de fer per militància lingüística, per insubmissió als estàndards d'avaluació de la recerca o renunciant al fet que ens la valorin com cal. És absurd, però és el que tenim.

I el segon obstacle. Els responsables de les polítiques universitàries i de recerca i de les polítiques lingüístiques no han fet res en els últims anys per a evitar la marginació del català en l'alta investigació. És més, estem pitjor avui que fa uns quants anys. És una afirmació greu i preocupant, però els governs de Catalunya, amb les seves polítiques, han contribuït a fer del català una llengua de prestigi investigador quasi nul. Si bé és paradoxal que en un estat constitucionalment plurilingüe, com l'espanyol, no es reconegui la recerca de qualitat feta en qualsevol de les llengües oficials, encara és més greu que des del Govern de Catalunya tampoc no es reconegui oficialment la investigació feta en la llengua pròpia del país, com passa avui. Ara que hi ha molts debats sobre quin hauria de ser el futur de Catalunya també ens podem preguntar: a Catalunya s'haurien de valorar les investigacions excel·lents escrites i publicades en català? Aquestes investigacions s'haurien de tenir en compte per a obtenir acreditacions de places, trams de recerca o altes qualificacions i guardons científics?

Si volem donar prestigi universitari a la llengua catalana, cal canviar l'actual model de valoració de la recerca a Catalunya. Cal un nou model que permeti reconèixer i valorar oficialment la recerca de qualitat publicada en llengua catalana. Cal fomentar sense complexos, sense por, la investigació feta en català; cal fomentar la creació de revistes científiques de qualitat en català; cal divulgar i valorar adequadament la recerca feta en català; cal promoure tesis redactades en català... Perquè si no ho fa el Govern de Catalunya, no ho farà cap altre govern del món. El Govern català és qui ha de liderar el canvi i les dotze universitats catalanes hi han de col·laborar. També, la Xarxa Vives d'Universitats, que agrupa vint-i-una uni-

versitats dels territoris de llengua catalana (i quaranta mil professors); l'Institut d'Estudis Catalans, com a entitat centenària que promou la recerca feta en català, i altres entitats socials i culturals.

Tots som conscients que si canviem el model d'avaluació de la recerca i passem a reconèixer oficialment la recerca de qualitat feta en català, enriquirem la terminologia més especialitzada en la nostra llengua i aconseguirem incrementar el prestigi de la llengua catalana. Si el català esdevé llengua de comunicació i de recerca científiques en tots els àmbits i formats, el benefici per a la nostra llengua serà molt evident. Això no implica menystenir les altres llengües. Al contrari, el que s'ha de fer és garantir que la llengua no sigui un obstacle per a fer bones investigacions i implantar un veritable multilingüisme en la recerca.

Dels dos obstacles que he citat per a poder fer recerca de qualitat en català i per a ser valorada oficialment, el més preocupant és el segon, l'intern. Des que tenim Parlament i Govern autònoms, cap majoria parlamentària i governamental ha estat capaç d'impulsar una política lingüística universitària per a tot el sistema universitari català. I això inclou també la recerca científica. Només hem estat capços d'aprovar alguns articles en diverses lleis i en l'Estatut del 2006 que, o bé s'han desplegat malament, o bé encara estem pendents de desplegar-los (article 9.3 de la Llei de política lingüística del 1998, que estableix que les universitats han de regular l'ús del català en l'àmbit de les seves competències; article 24.3 d'aquesta mateixa Llei, que diu que «el professorat dels centres d'ensenyament universitari de Catalunya ha de conèixer suficientment les dues llengües oficials, d'acord amb les exigències de la seva tasca docent»; article 6.4 de la Llei d'universitats de Catalunya del 2003, que reitera, amb més èmfasi, que el professorat universitari conegui suficientment les dues llengües oficials i que és el Govern qui ho ha de garantir). Pel que fa a l'Estatut del 2006, encara avui, després de quasi deu anys d'haver estat aprovat i de grans escarafalls per la sentència del Tribunal Constitucional que el va escapar, no sabem què volen fer els polítics responsables d'Universitats i de Política Lingüística per a concretar i aplicar l'article 35.1 de l'Estatut de Catalunya, que diu que «el català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament universitari». Quins són els objectius del Govern en matèria de política lingüística universitària? Quins percentatges de docència en català volen en els graus? Quants graus volen que es puguin fer íntegrament en català (avui dels quasi cinc-cents graus que hi ha a Catalunya només aproximadament una desena es poden estudiar íntegrament en català)? I en els doctorats i els màsters, que també són ensenyament universitari, es vol que, com diu l'Estatut, es puguin fer normalment en català? En quins percentatges? El català ha d'estar renyit amb els màsters i els doctorats? I la recerca? Es vol fomentar la recerca en català? Tota la recerca, inclosa la recerca d'alt nivell? Dissortadament, molts dels que van criticar i que encara critiquen les declaracions d'Adolfo

Suárez del 25 d'octubre de 1976, quan avui se'ls pregunta per què no es fa recerca d'alt nivell en català, responen: «la seva pregunta, perdoni que li digui, és una ximpleria».

JORDI MATAS

Catedràtic de ciència política (Universitat de Barcelona)

4. EL CATALÀ EN LES DIVERSES FASES DEL PROCÉS DE RECERCA

Estic d'acord amb la primera idea que s'ha exposat: que l'expressió genèrica «fer recerca en català» és molt oberta: o no vol dir res o vol dir moltes coses. En la meua opinió, per a precisar-la, tenint en compte que es tracta d'un procés, hem de distingir-hi diverses fases i analitzar quin és el paper que la llengua o les llengües compleixen en cadascuna.

D'entrada, en el procés que va des de la concepció fins a la publicació i difusió de la recerca, podem distingir-hi tres fases: la primera fase inclou la concepció, el disseny i l'elaboració de la recerca. Es tracta d'un procés individual en què la llengua té un paper reduït. La segona fase inclouria la discussió de la recerca entre experts, i aquí sí que la llengua és un factor rellevant. És en aquesta fase que, per allò que en diem «universalitat de comprensió», és cada vegada més habitual que la llengua de relació dins dels laboratoris, cada cop més internacionalitzats, sigui l'anglès. I la tercera fase, la comunicativa, comprèn la divulgació, difusió i publicació dels resultats, i la llengua torna a tenir-hi un paper molt rellevant.

En relació amb la llengua de publicació, també comparteixo la idea que s'ha exposat que qualsevol recercador vol que els resultats a què arriba siguin tant coneguts com sigui possible i que la llengua d'expressió sol seleccionar-se en funció de les exigències de les publicacions de més difusió. És cert que, en determinats àmbits de coneixement, les revistes amb una difusió més gran (allò que anomenem *revistes d'impacte*) són en anglès, però no en tots els àmbits. L'ús de l'anglès s'està imposant com la norma a seguir tant si és adequat al domini temàtic com si no ho és.

Una de les idees en què s'ha insistit fa referència a l'impacte: publicar en les revistes de més impacte assegura una difusió més gran dels resultats. En la meua opinió, tenir impacte en abstracte i tenir impacte una publicació no van associats. L'interès pel coneixement d'un determinat àmbit o sobre un determinat tema no és necessàriament universal, sinó que sol estar circumscrit al que podríem anomenar *comunitats d'impacte*. La importància de l'impacte ha de mesurar-se no tant per la possibilitat d'arribar a més persones sense distinció com per la capacitat d'influir sobre una comunitat pertinent.

Aquestes idees que s'han anat imposant progressivament, i que constitueixen allò que Xavier Vila ha denominat *discurs hegemònic*, semblen ser socialment irrefutables. Molt poques vegues gosen dir públicament que s'assenten sobre bases que no són necessàriament veritables. No hi ha discurs alternatiu que les rebati i, fins i tot, s'ha arribat a defensar que «excel·lència» s'associa a anglès, com si això tingués algun sentit.

Quines conseqüències té per al català tot aquest conjunt d'idees aplicades de manera automàtica? D'una banda, ha obert la porta a la creença injustificable que el català no és una llengua apta per a la ciència. Les llengües són totes elles per definició aptes per a expressar-ho tot si han desenvolupat els recursos adequats per a fer-ho. El català és una llengua plenament desenvolupada i actualitzada per a expressar i comunicar la ciència. Capacitat no es pot confondre amb conveniència o rendibilitat.

D'altra banda, una llengua que reula en determinats àmbits d'expressió i comunicació perd recursos per falta d'activitat espontània. Una llengua que no s'utilitza per a expressar i comunicar la ciència no genera de manera natural discurs científic ni terminologia. Els termes es produeixen en l'ús de la llengua per part dels especialistes.

M'agradaria demanar-vos, per acabar, sobretot als qui teniu responsabilitats de govern, que tinguem presents aquestes conseqüències que té per al català la promoció d'una sola llengua en determinats àmbits de comunicació.

M. TERESA CABRÉ

Presidenta de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans